

XVI. YÜZYIL SONLARINDA AHISKA SANCAĞI KVABLIAN NAHİYESİ'NDE EKONOMİK YAŞAM

Shota BEKADZE

Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü

Siyaset Bilimi Tezli Yüksek Lisans Programı Öğrencisi

ahiskali86@hotmail.com

Özet

250 yıl (1578-1829) Osmanlı Devleti sınırları içerisinde olan Ahıska Sancağı'nın Kvaabliyan Nahiyesi günümüzde Gürcistan Cumhuriyeti Samtshe-Cavaheti Bölgesi'nin Adigün Belediyesi'ne bağlı bulunmaktadır.

Son 25 yılda tahrir defterlerinin incelenmesine geniş yer verilse de Osmanlı'nın düzenlediği 1595 tarihli "Defter-i Mufassal Vilayet-i Gürcistan" gibi çok değerli bir hazine bu çalışmaların dışında kalmıştır. Tahrir defteri verilerine dayanarak yaptığımız bu çalışmamızdaki amaç Kvaabliyan Nahiyesi'nin XVI. Yüzyıl sonlarındaki demografi ve ekonomik durumu hakkında bilgi vermektir.

Dil, tarih, ekonomi ve coğrafya'ya ait zengin bilgiler içeren "Defter-i Mufassal Vilayet-i Gürcistan" tahrir defterindeki Kvaabliyan nahiyesi bilgilerinin araştırılması hem Türkiye, hem Gürcistan, hem de tüm Kafkasya için önemli olacaktır.

Anahtar Kelimeler: *Osmanlı Devlet, Gürcistan Cumhuriyeti, Samtshe-Cavaheti, Kvaabliyan Nahiyesi, Adigün Belediyesi*

Alan Tanımı: *Ekonomi Tarihi*

The Kvablian region of Ahiska sanjak¹ at the end of XVI century

Shota Bekadze

Ankara University, Institute of Social Science

Student of Master's degree of Political science and Public Relation, direction of Political science with thesis.

E-mail: ahiskali86@hotmail.com

Abstract

The Kvablian region of Ahiska sanjak was within the border of the Otoman State for 250 years (1578-1829) and today it is connected to the Smatskhe-Javakheti region of Adigeni municipality, the republic of Georgia.

In the last 25 years, a big attention was given to the state recordings of Otoman State, but the "Defter-i Mufassal Vilayet-i Gurcistan" dated 1595- that is very valuable treasure, was one of the exception. Our aim in this study is to give information about the economic, demographic situation of Kvablian region in the XVI century based on the book stated above.

The state recordings "Defter-i Mufassal Vilayet-i Gurcistan" contains wealth informations about language, history, economy and geography. The study of the Kvablian region based on this data according to the state recording is very important for both Turkey, Georgia and also for the Caucasia.

Key Words: *Otoman state, The republic of Georgia, Samtskhe-Javakheti, Kvablian region, Municipality of Adigeni.*

JEL Code: N00- Genel

1. GİRİŞ

1.1. Çıldır Beylerbeyliği Hakkında Kısa Bilgi

9 Ağustos 1578 yılında Çıldır düzündeki Zurzna ve Sintsal köyleri arasında olan Osmanlı-Safevi Savaşı Osmanlıların büyük zaferi ile sonuçlandı (Lomsadze, 1999: 20) ve bölgede merkezi Ahıska olan Çıldır Beylerbeyliği kuruldu ve

---

¹Sanjak was an administration division of Otoman Empire

beylerbeyi olarak müslüman olup Mustafa adını alan Menüçöhr getirildi (Emecen, 1993: 300).

İlk kuruluşta 6 olan Vilayeti'nin sancak sayısı daha sonralar 14-21 arası değişmiştir (Turan, 1963: 222-223).

Bu çalışmaya esas olarak Osmanlının düzenlediği 1595 tarihli "Defter-i Mufassal Vilayet-i Gürcistan" ve "Gürcistan Vilayeti Kanunnamesi" kullanılmıştır.

1.2. Kvablian Nahiyesi'nin Nüfusu

Nüfus hesaplanmasında araştırmacılar genel olarak Ömer Lütfü Barkan'ın kabul ettiği "5" kat sayısı ile çarpılarak toplam nüfusu bulmaktalar (Dalgacı, 2008: 27). Ama bunu Ahıska Vilayeti'ne ait etmekte zorlanıyoruz. Zira Ahıska Vilayeti sakinlerinin aile büyüklüğü 5-8 çocuk arasındadır. Bunu Osmanlı hakimiyeti sonrası yapılan resmi 1870 (Sbornik Materialov Dlya Opisaniye Tiflisskoy Gubernii, 1870: 1-34) ve 1893 (Svod Statisticheskikh Dannikh o Naseleniya Zakavkazskogo Kraya, 1893) nüfus sayımlarında da görmekteyiz. Resmi olan sayımlarda kinüfus ortalaması her hane için 8 kişi olan rakamı nüfus sayı hesaplamalarında kullanılmasını doğru bulmaktayız.

Tahrir Defterinde Kvablian Nahiyesi'nde toplam 74 hane olduğundan bunu da 8 çarptığımızda nahiyenin nüfus sayısını $74 \times 8 = 592$ olarak bulmuş oluyoruz.

2. XVI. YÜZYIL SONLARINDA AHISKA SANCAĞI KVABLIAN NAHİYESİ'NDE EKONOMİK YAŞAM

2.1. Kvablian Nahiyesi Köylerinin Vergi Miktarı

Konumuza "Defter-i Mufassal Vilayet-i Gürcistan" Tahrir Defteri'nin 14. sayfasında Kvablian Nahiyesi köylerinin toplam vergi miktarlarını bildirmekle başlamak istiyorum. Buna göre 1595 yılında Kvablian Nahiyesi'nin 17 köyünden toplam 82034 akçe vergi alınmakta idi (Cikia, 1947: 8; Tablo: 1).

Tablo-I: Kvablian Nahiyesi'nin Köylerine Göre Vergi Miktarı

No	Karye	Hasıl	No	Karye	Hasıl	No	Karye	Hasıl
1	Ğağvi (Valison'a yakın)	1500	7	Zetuban	5000	13	Sihruc	1000
2	Goderzi	3999	8	Ğveli	5500	14	Çeçla mahallesiyle	12100
3	İkas	3500	9	Kenatuban	2000	15	Çala	3500
4	Hedaleri	2000	10	Hortuban	8000	16	Cuculadze	1000

5	Koret	3000	11	Kikibo	9000	17	İcaret	6935
6	Zinze	6000	12	Büyük Apiyet	8000		Toplam	82034

XVI. Yüzyılda Osmanlı idaresine geçen Kvablian Nahiyesi'nde 17 köy yer almaktadır. Bunlardan 7 köyün tam tahrir dökümü verilmiş, 10 köyün ise reayasız olduğu belirtilerek toplam vergi hasılatı kayıt altına alınmıştır. Yıllık vergi miktarı 82034 akçe olan Kvablian Nahiyesinde hububat, bakliyat türleri yetiştirilmekte olup meyve ve bağcılık da çok gelişmişti. Hayvancılık ve arıcılık bölge halkının en fazla önem verdiği alanlardan olup küçük işletmelerden 1 aded değirmen vardı. Nahiyenin vergi kalemleri ve miktarı şöyledir(Tablo-II):

Tablo- II: Tahriri Yapılmış Köylerin Vergi Çeşitlerine Göre Toplam Hasılatı

No	Vergi çeşitleri	Kile	Kıymet	No	Vergi çeşitleri	Kile	Kıymet
1	İспенç (74 nefer)		1850	12	Resm-i kevar		1210
2	Hınta (Buğday)	1060	12720	13	Bad-i heva ve Resm-i Arusiye		1051
3	Şa'ir (Arpa)	1790	17900	14	Resm-i yaylak		660
4	Çavdar	105	1050	15	Zekerek	43	430
5	Erzen	20	200	16	Ceviz	10	200
6	Nohut	2	60	17	Adet-i ağnam		1150
7	Mercimek	6	120	18	Resm-i marhasiye		82
8	Resm-i yonca ve giyah		935	19	Resm-i yatak		150
9	Resm-i Tapu ve Daşebani		610	20	Resm-i Asyab (1 bab)- 6 ay yürür		30
10	Resm-i bostan		1100				
11	Resm-i hınzır		1016		Toplam.		398719

2.2.Kvablian Nahiyesi'nde Üretimi Yapılan Tarım Ürünleri ve Onlardan Alınan Vergiler

XVI. Yüzyıl sonlarında Ahıska Sancağı'nın Kvablian Nahiyesi'nde ekonominin temeli tarım ve hayvancılığa dayanmakta idi. Yalnız şunu söyleyebiliriz ki, Kvablian Nahiyesi'nden vergi olarak toplanan 82034 akçenin 37411 akçesi tarım ürünlerinden ve hayvancılıktan alınan vergiler teşkil etmekte idi. Bu da Kvablian Nahiyesi'nden alınan tüm verginin % 45,60 bulmakta idi. 1595 yılında tarım ürünlerinden olan hınta /buğday/, şa'ir /arpa /, çavdar ve Erzen'in vergi tahrir dökümü verilmiştir.

2.3.1. Şair (Arpa)

Ahıska Sancağı'nda tarım ürünlerinin ön sırasında olan arpa defterde “şair” olarak adlandırılmaktadır. Kvablian Nahiyesi'nden arpadan toplanan vergi miktarı 1790 kiledir (Bkz.Tablo III). Defterde her köyün hububat vergi miktarları “kile” olarak verildikten sonra onun ardından paralel olarak değeri “akçe” ile gösterilmiştir. Arpanın nahiyedeki toplam tahrir kıymetinin toplamı 134890 akçe olmuştur. Kilenin Gürcistan Kanunnamesinde miktarı gösterilmediğinden biz İstanbul kilesini baz almayı uygun buluyoruz. Zira o zamanlar İstanbul başkent idi ve çok yerde İstanbul kilesi ölçü olarak baz alınmakta idi. 1 kile 25.656 kg idi (İnalçık, 2000: 444). Bu durumda 7 köyden 1820 kile arpa vergisi alınmakta idi. Bunun da Tahrir kıymeti 18200 akçedir. Buradan da görüldüğü gibi arpanın bir kilesinin kıymeti 10 akçedir. Gürcistan Kanunnamesi'ne gereğince 1/5 vergi alındığına göre üretim 9100 kile olmaktadır. Kilesi 10 akçe olan arpanın 1kg fiyatı 0,39 akçe olmaktadır (Bkz. Tablo IV).

2.3.2.Hınta (Buğday)

Ahıska Sancağı Kablian Nahiyesi'nde Hınta/Buğday/ ekimi yapılan tarım ürünlerinden arpadan sonra 2. yeri tutmaktadır. Tahriri yapılan 7 köyün tümünde buğday üretilmekte idi. Defterde buğdayın adı “resm-ihınta” olarak geçmektedir. Nahiyeden tahriri dökümü olan 7 köyden 1060 kile (Bkz. Tablo III) buğday vergisi toplanmakta idi. Gürcistan Kanunnamesi gereğince halktan 1/5 vergi alındığını göz önünde bulundurursak toplam üretim 5300 kile olduğunu bulmuş oluyoruz. Bunun da değeri akçe olarak hesaplanması kesin gerekiyordu. Bu yüzden tüm Osmanlı defterlerine baktığımızda oşriin yanında onun kıymeti de verilmiştir. Tahrir dökümünden görüldüğü gibi 1 kile buğdayın fiyatı 12 akçedir. Bu durumda 1 kg buğdayın fiyatı 0,47 akçeyi bulmaktadır(Bkz. Tablo IV).

Tablo-IV: Kvablian Nahiyesi'ndeki ürünlerin 1 kile ve 1 kg. ın Tahrir Kıymetleri

Ürünün çeşitleri	Kile	Kıymeti,akçe	kg	Kıymeti,akçe
Hınta/Buğday/	1	12	1	0,47
Şair/Arpa/	1	10	1	0,39
Çavdar	1	10	1	0,39
Erzen/Darı/	1	10	1	0,39
Nohut	1	30	1	1,17
Mercimek	1	20	1	0,78

Bakla	1	15	1	0,58
Ceviz	1	20	1	0,78

2.3.3.Çavdar

Buğday ve arpadan sonra üretim olarak üçüncü sırayı çavdar almaktadır. Tahriri olan 7 köyün altısında çavdar ekilmekte idi. Çavdardan alınan vergi miktarı 105 kiledir (Bkz. Tablo III). Kvablian Nahiyesi'nde bunun üretimi 525 kile olmuştur. Çavdarın bir kilesinin tahrir 10 akçe olduğundan bunun da arpa gibi 1 kg kıymeti 0,39 akçedir(Bkz. Tablo IV).

2.3.4.Erzen

Kvabliyan Nahiyesi'nde üretimi yapılan bir diğer ürün de Resm-i Erzen başlığı altında vergi tahsil edilen darıdır. Erzen nahiyenin tahrir dökümü verilen 7 köyün yalnız birinde, yani Çeçla köyünde yetiştirilmekte idi. Tahriri yapılmış Çeçla köyünden 20 kile (Cikia, 1947: 84) vergi toplanmakta idi ki, bunun da tahrir kıymeti 200 akçedir. Tahrir kıymetinden de görüldüğü gibi erzen'in 1 kilesinin fiyatı 10 akçedir, yani 1 kg erzen 0,39 akçeyi bulmaktadır (Bkz. Tablo IV). Erzen'in üretim miktarı 100 kiledir.

Kvablian Nahiyesi'nde Tahriri yapılan 7 köye göre kişi başına düşün üretim miktarı buğday 1,79 kile veya 45.93 kg. , şair (arpa) 2,97 kile veya 76.21kg, çavdar 0,18 kile veya 4.55 kg, erzen 0,03 kile veya 0.70 kg. olmuştur(Tablo-V).

Tablo-V. Kvablian Nahiyesi'nde Kişi Başına Düşen Üretim: Kile ve Kg. olarak

Ürünler	Toplam Üretim	Toplam Hane	Haneye göre, kile	Hanede 8 kişi başına, kile	Kg olarak
Hınta/buğday/	1060	74	14,32	1,79	45.93
Şair/arpa/	1760	74	23,78	2,97	76.21
Çavdar	105	74	1,42	0,18	4.55
Erzen	20	74	0,27	0,03	0.70

2.4. Kvablian Nahiyesi'nde Hayvancılık ve Bunlarla İlgili Diğer Vergiler. Arıcılık

2.4.1. Adet-ağnam

XVI. Yüzyıl sonlarında zirai ürünlerden sonra en büyük gelir kaynağı hayvancılık idi. Ahıska Sancağı'nda koyunculuk ve domuzculuk gelişmişti. Mufassal Defterde

Adet-i ağnam adı ile kaydolunan koyunculuk hayvancılıkta ilk sırada yer almakta idi. Ondan alınan vergiye de resm-i adet-i ağnam denirdi. Bu vergi koyun ve keçiden Nisan-Mayıs aylarında alınır. Çünkü bu aylarda keçi ve koyunlar yavrulayır. Gürcistan Kanunnamesi gereğince 2 koyuna 1 akçe (Akgündüz, 1994: 578) alınması kanunlaştırılmıştı. Bu nahiyeden toplam 1150 akçe ağnam(Bkz. Tablo VI) vergisi alınır. Kanun gereğince 2 koyuna ve 2 koyunlu kuzuya 1 akçe alındığından bu nahiyede toplam 2300 küçükbaş hayvan vardı. Nahiyede her hane ortalama 31 koyun yetiştirilmekte idi.

2.4.2. Domuzculuk

Hayvancılıkla ilgili diğer bir vergi de Hınzır/domuz/vergisidir. Defterde Resm-i Hınzır olarak adı geçmektedir. Tahrir dökümü verilen 7 köyün tümünden toplam 1016 akçe (Bkz. Tablo II) domuz vergisi alınır. Her domuza bir akçe alındığına göre Kvblian nahiyesinde 1016 domuz olduğu bilinmektedir.

2.5. Resm-i Yonca ve Giyah, Resm-i Yaylak ve Resm-i Yatak

Hayvancılıkla ilgili vergilerden olan yonca ve giyah vergisi 935 akçe (Bkz. Tablo VI), yaylak vergisi olarak 660 akçe(Bkz. Tablo II), yatak vergisi olarak da 150 akçe (Bkz. Tablo II) alınıyordu.

Gürcistan Kanunnamesine göre kışlayan her sürüden 1 koyun alınması uygun görülmüştür (Akgündüz, 1994: 578). Sürü az olduğu zaman 10 koyuna 1 akçe alınması kanun gereği olmuştur.

2.5. Arıcılık

Ahıska Sancağı'nın coğrafi konumu arıcılık için son derece uygun koşullara sahip idi. Kvblian Nahiyesi'nin tahrir dökümü verilmiş 7 köyün tümünde arıcılık yetiştirilmekte idi. 1595 yılı Osmanlı Tahrir defterinde bu vergi türü Resm-i Kevare olarak geçmektedir. Kvblian Nahiyesi'nden toplam 1210 akçe Resm-i Kevare alınmakta idi (Bkz. Tablo II).

2.6. Bakliyat

Araştırma kaynağımız olan tahrir defterine göre bakliyat türleri şunlardır: Nohut, Mercimek ve Bakla. Nohut ve Mercimek üretimi yalnız Çeçla köyünde var idi. Bu köyden nohuttan 2 kile, mercimekten ise 6 kile vergi toplanmakta idi. Köyden nohuttan alınan verginin tahrir kıymeti 200 akçe, mercimekten toplanan verginin

tahrir kıymeti de 120 akçe idi. (Bkz. Cikia, 1947: 84). Tahrir dökümüne göre 1 kile nohudun fiyatı 30, 1 kile mercimeğin de fiyatı 20 akçeye (Cikia, 1947: 84) denk gelmektedir.

2.7. Kvablian Nahiyesi'nde Bağcılık, Meyvecilik ve Bostancılık

Tahrir dökümü olan 7 köyün tümünde yetiştirilen bostan ürünlerinin toplam vergi hasılatı 1100 akçe (Bkz. Tablo II) kaydolunmuştur.

Ceviz nahiyе'nin yalnız Çeçla köyünde yetiştirilmekte olup alınan verginin miktarı 10 kile veya 200 akçedir(Cikia, 1947: 84).

2.8. Kvablian Nahiyesi'nde Keten Üretimi

Kvablian Nahiyesi'nde Keten Zekerek adı altında kayıt olunmuştur. Onun tohumları % 40-45 yağ içermektedir. Bu yağ "Bezir yağı" olarak bilinmektedir. Kvablian Nahiyesi'nden alınan vergi miktarı 43 kile olup o zamanki tahrir kıymeti 430 akçe idi (Bkz. Tablo II).

2.9. Kvablian Nahiyesi'nde Reayadan Alınan İspenç

Tarımla uğraşan hristiyan halktan ispenç olarak 25 akçe(Akgündüz, 1994: 578) alınırdı. Onlardan Gürcistan Kanunnamesi gereğince çift vergisi, dönüm vergisi ve yarım vergi alınmazdı. Kvablian Nahiyesinde tarımla uğraşan 74 nefer hane reisinden toplam 1850 akçe ispenç vergi alınmakta idi (Bkz. Tablo II).

2.10. Resm-i Marhasiye

Resm-i Marhasiye kilise vakıfları ve piskoposlara ait arazilerde, piskoposun yararına ödenen vergi idi. Halkın yükünü azaltmak amacı ile Defter-i Cedit-Hakani'ye göre bu verginin miktarı hane başına ikişer akçe (Akgündüz, 1994: 578) olup nahiyeden toplam 82 akçe alınmakta idi(Bkz. Tablo II).

2.12. Bad-i Heva ve Resm-i Arusiye

2.12.1. Bad-i Hava Vergisi

Kvablian Nahiyesi'nde bad-i hava giderlerinin bir kısmını sancakbeyi alır, diğer kısmını da tımar sahibi sipahi aldığı için bazen bad-i hava vergileri nısf-ı bad-i

hava olarak kaydedilmiştir. Nahiye'den 7 köyün tümünden toplam 1201 akçe badi-heva vergisi (Bkz. Tablo II) alınmakta idi.

2.12.2. Resm-i Arusiye

Resm-i Arus veya Resm-i Arusiye badi-heva grubuna dahil vergilerdendir. Gürcistan Kanunnamesi gereğince Arusiye/gelin/vergi beylerbeyi, sancakbeyi ve tımar sahipleri arazilerinde evlenen bakire kızlardan altmışar akçe, dul kadınlardan otuz akçe alınması uygun görülmüştü (Akgündüz, 1994: 578).

2.13. Resm-i Tapu ve Daştebani

2.13.1. Resm-i Tapu

Bu vergi köy ve mezralarda yapılan evler için üzerinde olan toprağın öşrünü karşılamak amacıyla alınmakta idi. Bu da toprağın değerine göre tapu vergisi alınmakta idi.

2.13.2. Resm-i Daştebani

Daştebani koruma, kır bekçisi anlamına gelmektedir.

Kvablian Nahiyesi'nin tahrir dökümü verilen 7 köyün altısından Tapu ve Daştebani vergisi alınmakta idi. Tahrir Defteri'nde bu iki vergi çeşidi genelde "Resm- Tapu ve Daştebani" şeklinde kaydolunmaktadır. Bu verginin toplam miktarı 1210 akçe (Bkz. Tablo II) olarak kaydedilmiş olup tüm gelir sancak beyi hassına ait idi.

2.14. Kvablian Nahiyesinde Değirmencilik

Değirmenlerden alınan vergi Mufassal defterde "Resm-i Asiyab" olarak kaydedilmiştir. Değirmen vergisi olarak her çalıştırılan değirmen için ayda 5 akçe alınırdı. Yani yıl boyu çalıştırılrsa 60 akçe, 6 ay çalıştırılrsa 30 akçe (Akgündüz, 1994: 580) alınması uygun görülmüştü. 1595 yıl Tahrir defterine göre Kvablian Nahiyesi'nde yalnız 1 adet değirmen vardı. O da Çeçla köyünde olup suyun yetersizliğinden 6 ay çalıştırılabiliyordu (Bkz. Cikia, 1947: 84).

3. SONUÇ

"XVI. Yüzyıl Sonlarında Ahıska Sancağı Kvablian Nahiyesi'nde Ekonomik Yaşam" çalışmamızdan şu sonuçlara varıyoruz;

1. *Kvablian Nahiyesi Osmanlı hakimiyeti'ne dahil olduktan sonra Osmanlı İdari Teşkilatı'na göre taksimlenmiş ve yönetilmiştir.*
2. *XVI. Yüzyıl Tahrir Defteri'ndeki bilgilerin incelenmesi daha sonra yapılmış tahrir bilgileri ile kıyaslamak için yararlı olacaktır.*
3. *Ahıska Sancağı'nın Kvablian Nahiyesi'nin XVI. Yüzyıl ekonomik durumu tahrir defterleri ışığında incelenmemiştir. Kvablian nahiyesi hakkında olan bu çalışmamız bu konuda gelecekte yapılacak araştırmalar için ileriye atılmış önemli adımlardan olacaktır.*
4. *Kvablian Nahiyesi 250 yıl Osmanlı Hakimiyeti'nde kalmıştır. Bu kadar uzun süren Osmanlı kültürü bu bölgenin tarihine belirli izler bırakmıştır. Kafkaslarda Osmanlı hakimiyeti yıllarını araştırmak, tanımak, bilmek ve öğrenmek hem Türkiye, hem Gürcistan, hem de tüm Kafkas tarihçiliği için büyük önem taşımaktadır.*

KAYNAKÇA

KİTAPLAR

- Akgündüz, A. (1994). Osmanlı Kanunnameleri ve Hukuki Tahlilleri. 7/1. Kitap. Kanuni devri kanunnameleri (ıv), 7/II. Kitap. II.Selim Devri Kanunnameleri, VI.Bölüm: Gürcistan Eyaleti Kanunnameleri.
- Cikia, S. (1947). Defter-i Mufassal Vilayet-i Gürcistan'', 1. Kitap. Tbilisi: Gürcistan SSR Bilimler Akademisi Yayınevi.
- Cikia, S. (1941). Defter-i Mufassal Vilayet-i Gürcistan'' II. Kitap. Tbilisi. Gürcistan SSR Bilimler Akademisi Yayınevi.
- İnalçık, H. (2000). “ Ağırlıklar ve ölçüler” Osmanlı İmparatorluğunun Ekonomik ve Sosyal Tarihi, 1, Paris.
- Lomsadze, Ş. (1999). Mesheti i meshi, Tbilisi: “Merani-3”.

TEKNİK VE ARAŞTIRMA RAPORLARI

Sbornik Materialov dlya Opisanıya Tiflisskoy Gubernii, (1870). Tiflis: İzdavaemyy Pri Kanselyarii Tiflisskogo Gubernatora.

Svod Statisticheskikh Dannıkh o Naselenıya Zakavkazskogo Kraya, (1893). Tiflis.

ANSİKLOPEDİ

Emecen, F. (1993). “Çıldır Eyaleti”, Diyanet İslam Ansiklopedisi(DIA.), İstanbul. s. 300

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Dalgalı, F. (2008).45 Numaralı Tapu Tahrir Defterine Göre Simav Nahiyesi. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kütahya.